

Täysistunto

Tiistai 18.5.2021 klo 13.59—20.52

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatustilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 249/2020 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 1/2021 vp

Toinen käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Keskustelu, edustaja Risikko.

Keskustelu

20.20 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Esittelen mietinnön, kun en ensimmäisessä käsittelyssä pystynyt tulemaan sitä esittelemään. Sivistysvaliokunnan puheenjohtajana kerron teille, mihin päädyimme tässä mietinnössä liittyen hallituksen esitykseen laiksi varhaiskasvatustilain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi varhaiskasvatustilain. Esitys tarkentaisi päiväkodin henkilöstön mitoitukselta poikkeamisen alaa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi varhaiskasvatustilainhenkilöstöön kuuluvan velvollisuudesta ilmoittaa havaitsemastaan lapsen varhaiskasvatustilain toteuttamiseen kohdistuvasta epäkohdasta tai ilmeisen epäkohdan uhasta sekä ilmoituksen johdosta tehtävistä toimenpiteistä epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan poistamiseksi. Ilmoitusvelvollisuus koskisi varhaiskasvatustilain soveltamisalaa kuuluvaa julkista ja yksityistä toimintaa.

Tämä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8. tätä vuotta.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on täsmentää päiväkodin henkilöstön mitoitukselta poikkeamisen perusteita ja lisätä varhaiskasvatustilain ennakollista valvontaa. Valiokunta korostaa, että lasten tarpeita vastaava henkilöstön määrä on varhaiskasvatustilain keskeinen laadun taie. Samoin oleellista on huolehtia ja valvoa, että varhaiskasvatustilain järjestetään sitä koskevan lainsäädännön mukaisesti lapsen edun periaatetta noudattaen.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella sivistysvaliokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavien huomautuksien ja muutosesityksien.

Nyt esittelen lyhyesti muutokset. Tämähän oli aivan yksimielinen mietintö, ja tällaiset muutokset sitten teimme:

1 §. Lain tarkoitus ja soveltamisala.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan ehdotetun henkilökunnan ilmoitusvelvollisuuden on tarkoitettu ulottuvan myös päiväkodissa järjestettävään esiopetukseen, mutta tämä jää säännösehdoituksissa epäselväksi. Kun kyse on lakisäateisesta velvollisuudesta,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 58/2021 vp

tulee sitä koskevien säännösten olla selkeitä ja yksiselitteisiä, myös lain soveltamisalasta säädettyä. Valiokunta ehdottaa pykälän täsmentämistä siten, että siitä ilmenee selkeästi se, että ilmoitusvelvollisuutta koskevia säännöksiä sovelletaan myös päiväkodissa järjestävässä esiopetuksessa.

Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen johtolauseen muuttamista siten, että siinä otetaan huomioon edellä todettu muutosehdotus.

Sitten 57 a §. Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus.

Valiokunta toteaa, että säännösehdotuksen henkilöllinen ulottuvuus on osin epäselvä. Tämä on ongelmallista erityisesti, kun kyse on lakisääteisestä velvollisuudesta.

Valiokunta saamaansa selvitykseen viitaten ehdottaa, että pykälän 1 momenttia tarkennetaan siten, että varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluvalla tarkoitetaan lain 26—30 §:ssä tarkoitettuja henkilöitä. Edellä mainituissa pykälissä tarkoitetuilla henkilöstöryhmillä voidaan katsoa olevan riittävä asiantuntemus varhaiskasvatustuksen sisällöstä ja varhaiskasvatustoiminnan toteuttamisesta. Samalla täsmennetään sitä, ettei ilmoitusvelvollisuus koske esimerkiksi varhaiskasvatuksessa toimivaa avustajaa.

Pykälän 2 momenttia valiokunta ehdottaa selkeytettäväksi siten, että 1 momentissa tarkoitettulla varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluvalla tarkoitetaan virka- ja työsuhteisia henkilöitä. Ehdotuksen tarkoituksena on selkeyttää myös sitä, etteivät varhaiskasvatuksen työharjoittelijat ja opiskelijat kuulu ilmoitusvelvollisuuden henkilölliseen soveltamisalaan.

Valiokunta katsoo, että pykälän mukaisen ilmoitusvelvollisuuden peruste on sisällöltään täsmennyksen, kun ilmoitusvelvollisuus kytketään hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla ainoastaan varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kohdistuvaan epäkohtaan tai ilmeisen epäkohdan uhkaan. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentin sanamuotoa tarkennetaan siten, että ilmoitusvelvollisuus liittyy varhaiskasvatustuksen vastaiseen tilanteeseen.

Pykälän 3 momentin mukaan säännöksessä tarkoitettu ilmoitus voidaan tehdä salassapitosäännösten estämättä, jos se on välttämätöntä ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi. Säännöksen sanamuoto jättää epäselväksi salassa pidettävien tietojen antamisen sitomisen sellaisten tietojen antamiseen, jotka ovat perusteluissa kuvatulla tavalla välttämättömiä ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi. Jos salassa pidettäviä tietoja joudutaan ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi luovuttamaan, voidaan tiedoista luovuttaa vain määrältään ja laadultaan tapauskohtaisesti välttämättömät tiedot.

Valiokunta ehdottaa 3 momentin selkeyttämistä siten, että siitä ilmenee salassa pidettävien tietojen antamisen sitominen sellaisten tietojen antamiseen, jotka ovat välttämättömiä ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi ja epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan poistamiseksi.

Valiokunta korostaa ilmoitusvelvollisuutta koskevan ohjeistuksen tärkeyttä. Ohjeistuksella on hallituksen esityksen perustelujen mukaan tarkoitus osaltaan varmistaa, ettei ilmoituksen tekemisen yhteydessä ilmoiteta esimerkiksi tarpeettomia työntekijöiden tai lasten henkilötietoja.

Henkilötietojen käsittelyn suojatoimien vahvistamiseksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 5 momentti, jossa säädetään pykälässä tarkoitettujen ilmoitusten säilytysajasta. Ilmoitukset säilytetään, kunnes vuosi on kulunut sen kalenterivuoden päättymisestä, jona ilmoitus tehtiin. Säilytysaika liittyy ehdotetun 57 b §:n mukaisiin ilmoituksen johdosta tehtäviin toimenpiteisiin. Saamaansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että yksi kalenterivuosi on riittävä aika, jonka kuluessa tarvittavat toimet epäkohdan tai il-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 58/2021 vp

meisen epäkohdan poistamiseksi saadaan suoritettua. Samalla turvataan se, ettei epäkohdailmoituksia säilytetä tarpeettoman kauan.

Ja vielä sitten 57 b §. Toimenpiteet ilmoituksen johdosta.

Pykälän luettavuuden parantamiseksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 3 momentista poistetaan aluehallintovirastoa sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa koskevat maininnat, sillä ne ilmenevät momentin ensimmäisestä virkkeestä.

Valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttia selkeytettäväksi siten, että ilmoitus voidaan tehdä salassapitosäännösten estämättä, jos se on välttämätöntä ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi ja epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan poistamiseksi. Ehdotus vastaa 57 a §:n 3 momentin kohdalla tehtyä vastaavaa muutosehdotusta.

Pykälän 6 momentissa, jossa säädetään ilmoituksen johdosta tehtyjen muutosten ilmoittamisesta muutoksen kohteena olevan lapsen huoltajalle, ei ole riittävän selkeästi rajattu huoltajalle annettavien tietojen sisältöä, jolloin se mahdollistaa sen, että ilmoitus huoltajille voi sisältää lasta koskevien tietojen ohella ilmoittajan sekä ilmoituksen kohteena olevaan tapahtumaan liittyvien työntekijöiden tietoja. Valiokunta ehdottaa säännöksen täsmentämistä siten, että ilmoitus lapsen huoltajalle siitä, mihin toimenpiteisiin ilmoituksen johdosta on ryhdytty, rajataan koskemaan varhaiskasvatustoiminnassa tapahtuneita muutoksia.

Valiokunta oli tosiaan yksimielinen tämän asian suhteen. Nämä pykälät ja nämä momentit siellä sitten muutettiin. Tämä oli erittäin kannatettava lakiesitys, ja nyt se sitten lähtee liikkeelle ja toivottavasti saadaan mahdollisimman pian voimaan eli 1.8. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Talvitie poissa. — Edustaja Asell.

20.28 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys varhaiskasvatustalain muuttamisesta. Muutosta esitetään varhaiskasvatuksen henkilöstömitoitukseen liittyen. Henkilöstön määrää päiväkoteissahan säännellään lasten ja henkilöstön välisellä suhdeluvulla, ja tämä esitys selkiyttää päiväkodin henkilöstön mitoituksista poikkeamista. Tällä on pyrkimys turvata mitoituksen toteutuminen riittävällä tavalla. Näiden säännösten soveltaminen on aiemmin koettu ongelmalliseksi, ja juuri henkilöstön mitoituksista poikkeamisen pykälä on koettu vaikeaselkoiseksi. Sitä sovelletaan usein virheellisesti, ja siksi sitä tällä lakimuutoksella tarkennetaan. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää turvata riittävä henkilöstö kaikissa tilanteissa ja näin turvata sopivankokoiset ryhmät ja lapsille osaavan hoitajan läsnäolo, kasvatus ja hoiva.

Sivistysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa tätä puollettiin laajasti mutta tuotiin esille myös huoli, että henkilöstön ennakoimattomista ja äkillisistä poissaoloista johtuvissa tilanteissa varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat joutua vaikeaan tilanteeseen, jos sijaisia yrityksistä huolimatta ei saada. Tämä aihe on aiheellinen huoli, kun tiedetään tämän hetken tilanne, jossa monin paikoin on kova pula varhaiskasvatuksen ammattilaisista. Olisikin tärkeä tehtävä toimia, että voidaan turvata riittävä osaaminen ja ammattilaisten määrä tällä erittäin tärkeällä alalla. On syytä pohtia, miten alan vetovoimaisuutta voidaan lisätä ja näin saada nuoret opiskelemaan alaa.

Esityksen yhtenä tavoitteena on varhaiskasvatuksen ennakkollisen valvonnan lisääminen ja näin varhaiskasvatuksen laadun parantaminen. Tässä esitetään siis säädettäväksi varhaiskasvatustalainhenkilöstöön kuuluvan velvollisuudesta ilmoittaa havaitsemastaan lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamiseen kohdistuvasta epäkohdasta tai sen uhasta. Ilmoitusvelvol-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 58/2021 vp

lisuus koskisi varhaiskasvatuslain soveltamisalaan kuuluvaa julkista ja yksityistä toimintaa. Ilmoitus voitaisiin tehdä salassapitosäännösten estämättä sen ollessa välttämätöntä. Tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvatuksen henkilöstön keinoja puuttua lapsen varhaiskasvatukseen kohdistuviin epäkohtiin ja niiden uhkiin, jotta ne tulisivat tietoon nopeasti ja niihin voitaisiin puuttua ajoissa siellä, missä niitä esiintyy. Ilmoituksen voisi tehdä henkilöstöryhmä, jolla on riittävä asiantuntemus varhaiskasvatuslain sisällöstä ja varhaiskasvatustoiminnan toteuttamisesta. Ilmoitusvelvollisuus ei siis koske esimerkiksi varhaiskasvatuksessa toimivia avustajia.

Arvoisa puhemies! Sanna Marinin hallitusohjelman yhtenä tavoitteena on, että Suomi on entistä lapsi- ja perheystävällisempi maa. Maa, joka on mukaan ottavampi ja yhdenvertaisempi. Lasten ja nuorten hyvinvointi on ensisijaista. Laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia, edistää koulutuksellista tasa-arvoa sekä ehkäisee syrjäytymistä. Pienten lasten hyvinvoinnin toteutumisen kannalta on olennaista, että varhaiskasvatus toteutuu varhaiskasvatuslain edellyttämällä tavalla ja että mahdollisiin epäkohtiin puututaan.

Tämä esitys jatkaa sitä hallituksen hyvää linjaa, jossa varhaiskasvatusta vahvistetaan ja sen laatua parannetaan. Tällä kaudella on jo muun muassa palautettu subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus kaikille lapsille, ryhmäkokojen pienentämiseen on panostettu, varhaiskasvatusmaksuja on alennettu. Tuodaan kolmiportaisen tuen malli varhaiskasvatukseen: sillä voidaan ajoissa puuttua oppimisvaikeuksiin ja muihin ongelmiin. Lisäksi jatkamme kaksivuotisen eskarin kokeilua. Siihen pääsee osallistumaan noin 10 000 lasta. Kaikki hyviä ja tarpeellisia muutoksia. Pidetään hyvä huoli lapsistamme, he pitävät joskus huolta meistä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Multala.

20.33 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen lähtökohdat itse asiassa menevät tuonne viime hallituskaudelle ja siellä varhaiskasvatuslain kokonaisuudistukseen, jonka yhteydessä eduskunta hyväksyi lausuman, että nimenomaisesti tätä henkilöstömitoituksesta väliaikaisesti poikkeamista ja sen säännöksen toimivuutta on tarkasteltava. Nyt sitä on tarkasteltu ja sen perusteella todettu, että täsmennyksiä tarvitaan. Tässä hallituksen esityksessä siis kiristetään lain sitä kohtaa, jossa määritellään, millä perusteilla tästä henkilöstömitoituksesta voidaan väliaikaisesti poiketa. Käytännön vaikutuksena on siis se, että kuntien on entistä vahvemmin varauduttava siihen, että sijaisia on aina saatavilla.

Meillä Vantaalla on käytössä sellainen malli, että alueellisesti on sovittu tällaisen henkilöstövuokrausyrityksen kanssa, jonka omistavat kaupungit, eli se on ikään kuin julkinen yhtiö, että tietyllä alueella ovat tietyt henkilöt, joita sitten aina käytetään vakituisesti sijaisina. Se on ollut erittäin toimiva malli ja on varmistanut paitsi sen, että sijaisia on aina saatavilla, niin myös sen, mikä on erityisesti pienille lapsille erittäin tärkeää, että henkilöstön vaihtuvuus on mahdollisimman pientä.

Arvoisa puhemies! Varhaiskasvatuksen laadussa on erittäin suuri merkitys sillä, että henkilöstö on koulutettua, mutta toisaalta myös henkilöstön pysyvyydellä. Silloin kun työtä tehdään lapsiryhmissä, henkilöstö tuntee, kasvattajat tuntevat toistensa työtavat ja voivat luottaa siihen, että jokainen hoitaa osansa. Ja kuten totesin, myös lasten kannalta se on erittäin tärkeää. Sen vuoksi tämä hallituksen esitys onkin monilla tavoin kannatettava. Sen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 58/2021 vp

kuitenkin vielä reunahuomiona esitän, että huolta aiheutti lähinnä se, kykenevätkö kaikki kunnat tämän velvoitteen nyt kaikilta osin toteuttamaan.

Arvoisa puhemies! Edellä edustaja Asell toi muita hyviä asioita, joita hallitus tekee varhaiskasvatuksen osalta tai oikeastaan esiopetuksen osalta. Niistä kaksivuotisen esiopetuksen kokeilusta: on erittäin hyvä, että se nyt etenee, ja toivottavasti se myös vakinaistetaan tulevaisuudessa, sillä viimeistään viisivuotiaina olisi erittäin toivottavaa saada kaikki meidän lapsemme suunnitelmallisen pedagogisen varhaiskasvatuksen piiriin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Autto.

20.35 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä on varmasti tärkeä ja perusteltu lainsäädäntö. Kiitos hyvistä puheenvuoroista kansanedustajakollegoille ja kiitos valiokunnan puheenjohtaja Risikolle tämän mietinnön esittelemisestä.

Tosiaan on tärkeää, että varhaiskasvatuksessa pystytään toteuttamaan lasten tarpeista lähtevää hoitajamitoitusta. Tietysti lasten tarpeet ovat hyvin yksilöllisiä, joten siinä mielessä tällaisten kategoristen lainsäädäntöjen tekeminen on aina hieman haastavaa, mutta parhaamme tietysti lainsäätäjinä meidän on tässä tehtävä.

Olen itse kokenut ja saanut myös paljon samansuuntaista palautetta eri puoliltakin maata, että palvelusetelin käyttö on koettu todella hyväksi tavaksi organisoida tätä varhaiskasvatuksen käytännön toteuttamista. Siinä koetaan erityisen hyväksi se, että vanhemmat pystyvät sitten omalla ratkaisullaan vaikuttamaan siihen, että tuotetun palvelun laatu säilyy hyvänä. Käytännössähän vanhemmat käyvät aamuin ja iltapäivin valvomassa sitä, että kaikki menee niin kuin palveluseteliyrittäjä tai -yritys on luvannut, ja jos palvelu ei jostain syystä miellyttäisi, niin sitten palvelusetelin kanssa mennään johonkin toiseen yritykseen, ja näin ikään kuin markkinakuri sitten varmistaa sen, että varmasti laatu on hyvää.

Tässä mielessä sitten, arvoisa puhemies, onkin todella tärkeää, että ne kunnat ja kaupungit ympäri Suomea, jotka hyödyntävät tällaista positiivista mahdollisuutta, joka tästä yritysten hyödyntämisestä palvelun tuottamisessa tulee, pystyvät myös varmistamaan sen, että se palveluitten tarjoajakenttä on riittävän monipuolinen. Elikkä näiden suurten kansallisen tason ketjujen lisäksi, jotka pystyvät taatusti tarjoamaan tasalaatuista ja hyvää palvelua joka puolella, olisi kuitenkin tärkeää, että joka puolella maata on hyvät toimintaedellytykset myös niille pienille paikallisesta yrittäjyydestä lähteville toimijoille, päiväkodeille, joissa vaikkapa sen yrittäjän oman tekemisen kautta tai vaikka persoonallisesta kiinteistöstä lähtien pystytään tarjoamaan todella upeat ja hienot puitteet persoonalliselle varhaiskasvatukselle. Tässä mielessä pidän tärkeänä sitä, että aina kun lainsäädäntöä uudistetaan, niin otettaisiin huomioon myös sitten nämä paikalliset tarpeet niin, että pystytään todella pitämään monipuolisena se käytännön tuottajakenttä myös näiden yksityisten palvelutuottajien osalta. Tässä mielessä koen, että pitää olla myös riittävää joustoa samalla, kun tuomme näitä niin sanottuja ja varmasti myös tosiasiallisia parannuksia lainsäädäntöön. [Puhemies koputtaa]

Ja tosi lyhyesti, puhemies, jos saan vielä sen sanoa, että juuri tällaisia hyviä paikallisia ratkaisuja, niin kuin edellä vaikka edustaja Multala Vantaalta kuvasi, että on tällaisia sijaispankkeja, pitää tietysti paikallisesti [Puhemies koputtaa] kunnan pystyä myös fasilitoimaan yksityisten käyttöön.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Risikko.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 58/2021 vp

20.39 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vain, että me todella käytiin keskustelua myös siitä, että kun saattaa tulla sinne... Siis tämä on sinänsä hyvä laki, ja on hyvä, että sitä täsmennetään, koska tässä oli ilmennyt, että ei oltu ihan noudatettu lain henkeä joissain tilanteissa.

Meille tuli esille siellä kuulemisessa tietenkin sekin, että mitäs jos yhtäkkiä sairastuu ja joillain pienemmällä paikkakunnilla ja jopa suuremmillakin paikkakunnilla ei yhtäkkiä saada sijaista siihen tilanteeseen, että miten se voidaan varmistaa ja kuinka voidaan lakiin kuitenkin edellyttää se. No, siinä todettiin myöskin näitä mahdollisuuksia sijaispoolin järjestämiseksi, mutta sitten — minkä edustajakollegat täällä toivat esille — myöskin palveluteli ja myöskin yksityisen varhaiskasvatuksen hyödyntäminen tällaisessa tilanteessa, kun tarvitaan tällaista, esimerkiksi äkilliseen tilanteeseen vaikuttamiseksi, että sitä henkilöstöä on riittävästi. Kyllähän tällä lailla tarkoitus nimenomaan on hyvä, elikkä se varhaiskasvatuksen laatu, se, että meillä on riittävästi henkilöstöä, ja se, että turvallisuus ja laatu todentuvat. Mutta aina kun ne ovat niin merkittäviä, yllättäviä tapahtumia, niin koskaan ei pysty olemaan varma, mitä päivän aikana tapahtuu, ja sen tähden tällaisia pooleja on hyvä olla. Me käytiin siitä kyllä keskustelu, mutta emme tehneet sen kummempaa muutosta, esitystä. Lähdimme siitä, että se tavalla tai toisella jokaisessa kunnassa varmistetaan, koska se on lapsen etu.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 249/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.